

Södertörns högskola

Journalistik och multimedia

C-projekt i journalistik, våren 2006

Handledare: Jolin Boldt

Examinator: Gunilla Hultén

Antal tecken: 28361

De mest utsatta

– om barn som flyr ensamma till Sverige

Faktaruta

Ensam i främmande land

Kommuner säger nej till gruppboenden

Fler barn försvinner varje år

Från Ryssland med rädsla

Hakim Chebchoub

Kanske hade kriget just kommit till byn. Kanske fick de se sina föräldrar dödas. Kanske lockade inte en framtid som barnsoldat.

Denna artikelserie handlar om barn som flyr ensamma. Varje år söker hundratals skydd i Sverige. En majoritet av dem skickas tillbaka dit de kom ifrån, och allt fler försvinner spårlöst i vårt land.

De är de mest utsatta.

Faktaruta

Ett ensamkommande barn är en person som ännu inte har fyllt 18 år och som söker asyl i Sverige utan sina föräldrar – eller några andra vuxna som har trätt i föräldrarnas ställe.

Efter en utredning är det Migrationsverket som beslutar om ett barn ska få stanna i Sverige eller inte. Tidigare överklagades ett beslut hos Utlänningsnämnden. Den 31 mars i år ersattes nämnden av tre migrationsdomstolar och en Migrationsöverdomstol.

De senaste fem åren har i genomsnitt 400 barn kommit till Sverige per år. Allt färre av dem får uppehållstillstånd. För några år sedan fick mellan 80 och 90 procent stanna i Sverige. I september 2005 hade siffran sjunkit till ungefär 15 procent.

Sverige har en historia av att ta emot ensamkommande barn. Under det andra världskriget välkomnades 70 000 finska krigsbarn och 500 judiska flyktingbarn. Studier har visat att mottagandet av dessa barn var avgörande för hur de klarade sig senare i livet.

Källor: Rädda Barnen, Migrationsverket

Ensam i främmande land

Villa Viktoria är ett gruppböende för barn som har kommit till Sverige utan sina föräldrar. Många av dem har flytt från krigshärjade länder.

Länge kritiserades mottagandet av dessa barn för att vara omänskligt. På senare år har mycket blivit bättre, men allt färre barn får i dag stanna i Sverige.

Besök Fort Europas utmarker i Tyresö kommun och låt fem olika människor beskriva verksamheten på gruppböendet Villa Viktoria.

Första besöket: Maria planterar frön.

– Hej, Kevin, do you want a hug?

Maria Slättoorp hinner knappt fråga innan kramkalaset börjar i hallen. I vardagsrummet strax intill spelas somalisk popmusik och från köket hörs klirrande tallrikar.

Platsen är en enslig tegelvilla i Tyresö kommun utanför Stockholm. Villan har fått namnet Villa Viktoria och är ett gruppböende för ungdomar som ensamma har sökt asyl i Sverige. Tio personer mellan 15 och 18 år bor här för tillfället. De kommer från nästan lika många länder: Iran, Somalia, Vitryssland, Albanien, Irak, Burundi, Eritrea och Thailand.

Denna tisdagskväll är en grupp från Röda Korsets Ungdomsförbund på besök. De hälsar på en gång i veckan för att umgås med ungdomarna. Maria Slättoorp kommer hit ofta. I dag har hon burit med sig 20 kilo blomjord som hon tänker plantera olika slags frön i. Alla ungdomar som vill får vara med.

Runt köksbordet samlas några nyfikna. Maria talar tydligt och blandar svenska och engelska ord. I en blomlåda planteras frön som förhoppningsvis ska bli tagetes, daggsalvia och sommaraster om några veckor. I en annan ska det växa syltlök, dill och gräslök.

Efter någon timme vill Kevin Niknafs och Ramtin Temuri hellre spela fotboll, och kvällen slutar med en svettig match utanför villan. Efter besöket säger Maria att det bästa hon kan göra är att ge ungdomarna närhet och något att glädjas åt.

– Vi kan ju bara förmoda att de har traumatiska upplevelser bakom sig, men vi är inte här för att ställa frågor om det. Vi är här för att göra roliga saker tillsammans.

Viljan att engagera sig i flyktingfrågor fick hon efter att ha vistats en längre tid i ett land i Sydamerika. När hon bodde där blev hon så väl omhändertagen att hon kände att hon ville hjälpa de barn som flyr ensamma till Sverige.

– Vi är inte här varje dag så det gäller att ta till vara på tiden, säger Maria.

Andra besöket: Khabat berättar

Lördag förmiddag är det tyst i Villa Viktoria. Ungdomarna är ute på stan eller har andra ärenden att sköta. Några av dem har stannat kvar och zappar framför en tv.

I det ljusa vardagsrummet sitter Khabat Marouf i en mörk skinnsoffa. Han jobbar på Villa Viktoria, och precis som de andra i personalen är han anställd av Migrationsverket. Enligt honom har mottagandet blivit mycket bättre de senaste fyra åren.

– Jag jobbade på flyktingförläggningen Carlslund i Upplands-Väsby för några år sedan. På den tiden hade personalen mindre koll. Barnen levde ganska avskilt från samhället och fick lätt problem med alkohol och droger. I några fall även prostitution.

År 2002 hamnade Carlslund i mediernas blickfång. Aftonbladet hade avslöjat att tiotals försvinnanden hade ägt rum på olika flyktingboenden året innan, och Carlslund blev känt som ett skräckexempel. Där kunde det bo 50 barn när det fanns plats för 18. Barn hade försökt att begå självmord. Flera hade försvunnit. Andra hade hämtats av mystiska män mitt på ljusan dag. Misstankar fanns om att barnen utnyttjades till prostitution.

Organisationen Rädda Barnen gick ut hårt i debatten och påminde om att Sverige har skrivit under FN:s konvention om barnets rättigheter. Vanvården stred mot konventionen sas det, och efter det har det skett en rad förändringar. Carlslund har stängts ner och politikerna har satsat mer resurser på att utveckla andra sorts boenden.

På Villa Viktoria bor barnen i egna rum, som i en familj. De lagar sin egen mat tillsammans och diskar och pluggar svenska glosor och lyssnar på musik och tittar på tv-serier.

– Här på Villa Viktoria finns det vuxna till hands 24 timmar om dygnet. Vi har ganska bra koll på hur ungdomarna mår och vad de gör, säger Khabat.

Han säger att alla ungdomar på Villa Viktoria har ett eget nätverk som hjälper dem om något skulle gå snett. Så snart ett asylsökande barn har anlänt till Sverige skall en god man förordnas enligt lag. Gode män bevakar barnens rättigheter och för deras talan.

– Om ett barn till exempel skulle försvinna väcker vi liv i nätverket så fort vi kan. Först kontaktas god man, sedan hör vi oss för med barnens språklärare om de vet något. Om ingen kan svara på var de befinner sig kontaktar vi polisen och socialtjänsten.

Khabat säger att det var vanligare med incidenter på Carlslunds förläggning. Då var rutinerna inte lika tydliga som nu. Men även på Villa Viktoria har det hänt saker.

– Vi hade en 17-årig tjej här för en tid sedan som vi tror hade problem utanför villan. Vi kunde inte hjälpa henne så vi kontaktade socialtjänsten. I dag vet jag inte vad som blivit av henne, om hon fått uppehållstillstånd eller avvisats från Sverige.

Tredje besöket: Armandos mardröm

Nästa tisdag är Röda Korsets Ungdomsförbund på besök igen. Maria Slättorp har tagit med sig sex stycken vita t-shirtar, några färgburkar och penslar. Tanken är att ungdomarna ska få måla sina egna motiv på tröjorna.

Den här gången är inte alla lika intresserade av att vara med. Blickar och fnissanden avslöjar dem som tycker att dagens aktivitet är något barnslig.

– Armando, du går väl inte ner och tittar på tv nu?

Elisabet Lindberg, som jobbar på Villa Viktoria, ser Armando Moci glida ner mot nedre våningen. Avslöjad säger han att han kommer tillbaka igen om en stund.

Armando är 17 år och kom till Sverige från Albanien för nästan ett och ett halvt år sedan. Under tiden som gått har han väntat otåligt på ett beslut om han ska få stanna i Sverige eller inte. Han har hunnit lära sig hjälplig svenska och träffat vänner.

Hittills har Armando fått ett avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd i Sverige. Han har överklagat och väntar som i en mardröm på nästa beslut. Varje dag finns ovissheten där; den försvinner inte. Den har gnagt sig fast i själen och blivit en del av hans liv.

När Armando blir 18 år i november fruktar han att Migrationsverket ska flytta på honom från gruppboendet för att sedan avvisa honom. Ett asylsökande barn som fyller 18 år räknas nämligen genast som vuxen och måste packa sina väskor och flytta till ett mer självständigt boende. När barn blivit vuxna avvisas de också lättare från Sverige.

Medan det målas i köket berättar Elisabet om de barn hon träffat i sitt arbete. Liksom de andra i personalen vill hon inte diskutera enskilda asylärenden.

– Jag har mött barn som har sett sina föräldrar dödas, som har flytt från trafficking och folkmord, eller från en framtid som barnsoldater.

Oavsett varför ett barn kommer till Sverige säger Elisabet att det alltid är psykiskt påfrestande att bryta upp från sin hemmiljö och hamna i ett främmande land. Att behöva vänta i månader eller år på ett beslut om uppehållstillstånd blir som ett förlängt trauma.

Efter Carlslund och skandalerna år 2002 skulle handläggningstiderna kortas ner. Barnens asylärenden skulle inte få ta mer än tre månader. Rädda Barnen har i en rapport från år 2005 visat att målet har uppnåtts. Handläggningstiderna har blivit kortare, men det har skett på bekostnad av ordentliga utredningar. När asylärenden måste skötas snabbt är det svårt att göra korrekta bedömningar av barnens bakgrund, och avvísningarna ökar.

För några år sedan fick mellan 80 och 90 procent av de ensamkommande barnen uppehållstillstånd i Sverige. I september år 2005 hade siffran sjunkit till 15 procent. Med hårdnande regler i EU och världen är det inte mycket som talar för en förändring.

Senare på kvällen står Armando i köket och målar sin egen t-shirt. Motivet på framsidan är en man som faller en tår. Runt mannen ringlar sig texten: ”Kjo nuk është jet”.

– Det här är inget liv, översätter han.

Fjärde besöket: Dick ser problemen

En medelhavshet förmiddag i maj läser ungdomarna från Villa Viktoria svenska vid Tyresö gymnasium. Läraren Dick Berglind har tidigare på morgonen haft ett mindre gräl med Armando. Nu vill han ägna några minuter åt att reda ut saken.

På tavlan i klassrummet har Dick gjort en lista över alla elever som går i det som kallas språkklassen. Varje elev har fått svara på frågan: ”När har du känt dig som mest motiverad i skolan?”, och den färdiga tabellen ger ett rungande svar. Alla elever hade en stark drivkraft när de först kom till Sverige, men glöden svalnar i takt med att handläggningstiderna blir längre. Armando hör till dem som har väntat längst i klassen.

– Jag förstår att du har det jobbigt, Armando. Och jag är själv väldigt stressad. Då blir det lätt så här, men vi måste kunna hantera det på ett bra sätt, säger Dick.

Dick kan konsten att hålla låda. Han talar högt, nästan övertydligt. Mycket i hans beteende visar att han är stressad. Han säger att han har en nästan omöjlig uppgift.

– Vi arbetar enligt ett betongschema. Fem timmar per dag ska de här barnen lära sig svenska, men språkinläring fungerar inte så. De måste få annan stimulans. De måste få göra annat än att traggla tråkiga svenska glosor. Läsa naturvetenskap till exempel.

Ett annat problem är att Dick måste undervisa alla ungdomar i samma klass, oavsett om de har vistats i Sverige i tre månader eller som Armando i ett och ett halvt år. De som har kommit en bit på vägen utvecklas inte eftersom all tid måste läggas på de nya eleverna.

Förra veckan fyllde en elev 18 år och flyttades till en förläggning i Flen. Dick har inte fått veta något förrän nu. Han säger tvärtemot Khabat Marouf som jobbar på Villa Viktoria att kommunikationen är usel mellan de personer som ingår i ungdomarnas nätverk.

– Här har jag fullt upp med att skapa en sammanhållning i klassen och så försvinner plötsligt en elev innan terminen hunnit ta slut. Och ingenting får jag veta förrän nu. Ibland undrar jag alltså om det finns något mål med den här undervisningen. Tveksamt!

Sista besöket: Joselyne om framtiden

Fröna som planterades för några veckor sedan har slagit ut i Villa Viktoria, men i den ena lådan har växterna inte klarat sig särskilt bra. Ingen tycks ha kommit ihåg att vattna dem.

I köket denna förmiddag sitter Joselyne Niyonsaba, 16 år, tillsammans med kompisen Meron Abera, 17 år. De två tjejerna har blivit de oskiljaktiga vännerna i villan.

Joselyne kom till Sverige från Burundi för bara tre månader sedan. Hon förstår de vanligaste svenska fraserna men pratar hellre engelska eller en nästan felfri franska.

– Jag trivs här med de andra ungdomarna. De har blivit som en ny familj för mig. Jag vill absolut inte att Villa Viktoria ska stängas, det skulle vara ledsamt för oss.

Fram till 1 juli har Tyresö kommun möjlighet att ta över verksamheten på Villa Viktoria från Migrationsverket, enligt en ny lag som träder i kraft. Men när reportaget skrivs har kommunen inte visat något intresse för detta och ungdomarna i villan är nedstämda. De vet inte var de kommer att placeras efter sommaren.

Hur det än blir säger Joselyne att hon envisas med att se positivt på framtiden. Liksom de andra ungdomarna drömmer hon om att utbilda sig och lyckas i framtiden.

– I framtiden vill jag jobba för FN eller UNHCR och hjälpa andra flyktingar precis som jag har blivit hjälpt. Men kanske blir det svårt att ta sig dit, säger Joselyne.

Hon lyckades ta sig från Burundi till Sverige, och med den erfarenheten kan hon möta framtiden. Mycket ska till för att stoppa Joselyne Niyonsaba.

Kommuner säger nej till gruppboenden

Den 1 juli klockan 00:00 ska en långvarig konflikt vara slut. Då lämnar statliga Migrationsverket ifrån sig ansvaret för ensamkommande barn till svenska kommuner. Men överlämnandet ser redan ut att bli krisartat.

– Jag vill inte att Villa Viktoria ska stängas. Vad ska hända med oss?

Kevin Niknafs är 15 år och en av tio ungdomar som just nu bor i Villa Viktoria i Tyresö kommun utanför Stockholm. Villan är ett gruppboende för asylsökande mellan 15 och 18 år som kommit till Sverige utan sina föräldrar. De har alla svåra upplevelser bakom sig och för flera av dem är det ledsamt att behöva bryta upp på nytt.

– Här har jag mina vänner. Jag vill vara med dem, säger Kevin Niknafs.

Fram till 1 juli är det Migrationsverket som driver Villa Viktoria. Därefter tar Tyresö kommun tillfälligt över, men sedan kommer gruppboendet att stängas.

Anledningen är en ny lag som går ut på att Migrationsverket ska lämna ifrån sig ansvaret till de elva kommuner som just nu har boenden. Kommunerna har möjlighet att säga ja eller nej till att ta över hela verksamheten. Förhandlingarna har pågått för fullt i maj och flera kommuner är i dagsläget osäkra, men fyra kommuner kommer troligen att säga nej. Av dessa är Tyresö en. De andra tre är Upplands-Väsby, Sollentuna och Lindesberg.

– Övergången sker brådstörtat och flera kommuner tror inte att de hinner ta över ansvaret redan 1 juli, säger Åsa Lindbom som jobbar med integrationsfrågor på Sveriges Kommuner och Landsting. Hon får medhåll av Catharina Hast-Markkula, utredare på Migrationsverket, som beskriver läget som kritiskt.

– Ett antal kommuner har visat intresse men än så länge har ingen sagt definitivt ja till att teckna ett avtal med oss. Vi ser ut att få besked i sista stund.

Både Åsa Lindbom och Catharina Hast-Markkula säger att resursfrågan har gjort sitt till att försvåra överlämnandet. Kommunerna har inte velat ta över en verksamhet som kostar en massa pengar. De som jobbar på boendena har å sin sida varit oroliga för att förlora de förmåner som en statligt anställd har under Migrationsverket.

Ovissheten riskerar att gå ut över barnen och ungdomarna. Lars Olsson, jurist på Rädda Barnen, ser ändå ett ljus på utvecklingen. Han välkomnar den nya lagen.

– Det är bra att lagstiftningen blir tydligare. Vi på Rädda Barnen har länge efterlyst en bättre ansvarsfördelning mellan Migrationsverket och socialtjänsten i kommunerna.

Lars Olsson berättar att en hätsk debatt tog fart år 2002 om vems ansvaret var för de ensamkommande barnen. Det var i samband med att 70 barn hade försvunnit spårlost året innan. Migrationsverket kritiserades skarpt av Svenska Kommunförbundet som ansåg att staten inte förmådde använda den kompetens som redan finns i kommunerna. Sedan dess har samarbetet blivit bättre och i sommar får alltså kommunerna ett större ansvar.

Samtidigt har Rädda Barnen varnat för att den nya lagen kan få en oönskad effekt om kommunerna tackar nej till att driva boenden. I ett remissvar till regeringen från mars 2005 skrev organisationen att det inte finns några garantier för att kommunerna vill ställa upp.

– Visst finns det en oro för att det kommer att vara en brist på platser. Rädda Barnen följer utvecklingen mycket noga de närmaste veckorna, säger Lars Olsson.

I Tyresö där Villa Viktoria ska stängas säger flyktingsamordnaren Britt-Lis Widberg att bristen på tid och pengar har legat till grund för kommunens beslut.

– Dessutom är det bra om asylsökande placeras långt bort från storstäderna. Här har de sämst chanser att få jobb och hamnar lätt i kriminalitet, säger Britt-Lis Widberg.

Enligt henne har kommunen haft problem med asylsökande ungdomar som hamnat i dåligt sällskap. Men hon vill inte ge exempel på vad för slags problem det har rört sig om.

Så vad ska hända med ungdomarna på Villa Viktoria?

– Fråga inte mig. Det vet jag inte.

Fler barn försvinner varje år

År 2001 försvann 72 ensamkommande barn i Sverige. Sedan dess har antalet ökat varje år och i fjol försvann mer än dubbelt så många barn.

Mellan år 2001 och år 2006 har sammanlagt 573 ensamkommande barn avvikit från olika slags boenden i Sverige. Vid årsskiftet hade 416 av barnen ännu inte återfunnits.

Allt detta framgår i Migrationsverkets egen statistik. Där finns uppgifter om vilka nationaliteter barnen har, när de har försvunnit och om de fortfarande saknas. Statistiken visar att antalet försvunna barn har ökat varje år sedan år 2001. Då försvann 72 barn. I fjol dubblerades antalet. Då försvann 147 barn, vilket motsvarar nästan sex eller sju skolklasser.

Barnen härstammar från ett femtiotal olika länder, men under den aktuella perioden var de största ursprungsländerna Serbien och Montenegro och Kina.

I statistiken framgår att många barn kommer från länder där det enligt flera människorättsorganisationer pågår människohandel. År 2002 försvann till exempel sju flickor med ursprung i Moldavien – den yngsta bara 13 år. Ingen av dem har återfunnits.

I en kommentar till siffrorna för år 2005 skriver Migrationsverket att ett femtontal barn som försvann det året var romer från Serbien och Montenegro. Kommentaren antyder vidare att de romska flickornas äldre bröder i själva verket kan ha varit deras hallickar.

Monica Brendler Lindqvist jobbar med flyktingbarn på Rädda Barnen. Hon säger att ingen kan veta exakt vad som händer med de ensamkommande barn som försvinner.

– En del av dem har förmodligen sökt sig till andra länder. Andra har gömt sig och lever i dag som papperslösa i Sverige. Sedan finns de som är offer för trafficking.

Varför försvinner fler barn år efter år?

– Den svenska flyktingpolitiken har blivit hårdare. Allt färre barn får uppehållstillstånd och måste därför leva sina liv som papperslösa. Sedan tror jag att vågen av kinesiska barn har höjt siffrorna de senaste två åren, säger Monica Brendler Lindqvist.

Under våren har de kinesiska barnen fått stor uppmärksamhet. I början av maj inleddes en rättegång mot ett par av kinesiskt ursprung som misstänks ha smugglat ut nästan 50 barn från Sverige. Flera av barnen skall ha förts till Frankrike och Italien för att där utnyttjas som barnarbetare i textilfabriker. Ett fåtal av barnen har påträffats senare.

Efter gripandet tog en debatt om människohandel fart. Den 17 maj föreslog migrationsminister Barbro Holmberg i en debattartikel i Göteborgs-Posten att polisen måste få större möjligheter att ta del av passageraruppgifter från flyget. På så vis ska barn som misstänks vara offer för människohandel kunna skickas tillbaka till sina föräldrar.

Khabat Marouf är personal på gruppboendet Villa Victoria för asylsökande ungdomar i Tyresö utanför Stockholm. Han hade sitt arbetspass när fyra kinesiska barn försvann.

– Jag skulle ta emot ett besök och tjugo minuter senare upptäckte jag att de kinesiska barnen hade försvunnit ut genom ett fönster. Jag ringde polisen, berättar Khabat Marouf.

Hur kan personalen hindra att barnen försvinner?

– Det är nästan omöjligt. Då måste vi låsa in dem, och det vill ingen.

FAKTA

Antal barn som försvunnit per år.

2001: 72

2002: 113

2003: 127

2004: 146

2005 (till och med 15 december): 147

Från Ryssland med rädsla

Moskva. År 1990.

När Alisas mamma fick ett erbjudande om att studera i Sverige tackade hon ja, och började genast att planera för avresan. Kort därefter lämnade de tillsammans huvustaden, som vid denna tidpunkt kände förändringens vindar närma sig.

Så börjar historien om Alisas längtan efter en fast adress. Läs om hur hon söker asyl i Sverige efter att ha tvingats lämna Ryssland en andra gång.

Alisa var sex år gammal när hon kom till Stockholm, där hennes mamma skulle börja en lärarutbildning. Hennes första år i Sverige beskriver hon som ljusa. Hon gick i skola och träffade nya kompisar. Med tiden kände hon allt mer att Sverige var hennes hemland.

Vistelsen i Stockholm fick ett plötsligt slut när hennes mamma träffade en man från S:t Petersburg och förälskade sig. Mamman hade knappt hunnit avsluta sin utbildning när hon satt med dottern och den nya förälskelsen på en färja till före detta Sovjetunionen.

En resa som skulle bli Alisas färd mot helvetet.

Styvpappan bodde i en tvårummare på åttonde våningen i utkanten av staden. Alisa vantrivdes från första början och förstod tidigt att styvpappan inte tyckte om henne.

– Han var två meter lång och kraftigt byggd. En gång när jag råkade ta den sista citronen från kylskåpet hotade han att slå mig. Han sa att jag skulle åka på en jävla propp, och det var då jag började bli rädd, berättar Alisa över en fika.

Mamman hade till en början svårt att få jobb, men när hon fick en dåligt betald tjänst som lärare var Alisa tvungen att stanna hemma och sköta om hemmet. När mamman och styvpappan småningom fick egna barn hade Alisa blivit ett hembitråde.

– Jag var tretton år gammal och jobbade som deras hembitråde. Jag fick mata barnen, städa, tvätta och diska. Jag hade aldrig någon riktig barndom.

Alisa gick i skolan i S:t Petersburg men lyckades inte få några vänner hur hon än försökte. Hon mobbades dagligen för att hon var annorlunda. Hon var den konstiga tjejen i de andra barnens ögon; en utböling. De retade eller knuffade henne ständigt.

När hon kom hem från skolan väntade styvpappan på henne. Han skrek att hon skulle laga mat och ta hand om barnen. En dag när hon bestämde sig för att säga emot slog han till henne, och misshandeln blev grövre och grövre från och med den dagen.

– Min styvpappa kunde säga att han skulle slå mig så hårt att huden blev till läder som inte gick att skära. Och jag tvekade aldrig på att han var kapabel till det.

Alisas mamma såg allting, men gjorde ingenting. Hon var också fast i styvpappans våld även om han inte misshandlade henne. Hon kunde inte ändra på hans beteende.

Alisa var tvungen att nå botten innan hennes mamma skulle reagera. En dag hade styvpappan slängt Alisa mot ett element med huvudet före så att hon hade börjat blöda. Hon var vid den tiden tretton år gammal och vettskrämd. Hennes mamma förstod då att hon var tvungen att göra något för att rädda livet på sin dotter.

– En kväll kom mamma hem och sa att jag skulle packa mina väskor jävligt fort, för nästa dag skulle jag åka ensam till Sverige. Och det beslutet är jag henne evigt tacksam för.

I Sverige var hon utom räckhåll för styvpappan, men Alisa kände sig ensam. Till en början fick hon bo hos en före detta pojkvän till mamman. Han tog hand om henne men var snål och ville ha betalt för uppehållet, så Alisa fick lov att ta ett svartjobb på ett kafé i en mindre ort norr om Stockholm. Ibland jobbade hon nästan tio timmar per dag.

– Jag var minderårig och tvingades jobba svart på ett kafé för att ha någonstans att bo. Pengar behövde jag också för att få rättshjälp. Jag hade kommit i kontakt med en advokat som även hon jobbade svart. Hon hjälpte mig att ansöka om uppehållstillstånd.

Genom skolan lärde hon känna nya vänner, och efter ett år i Sverige flyttade hon in hos en klasskompis. Hon var tvungen att betala hyra till kompisens mamma, några tusen kronor i månaden, och fortsatte därför att jobba på kaféet efter skolan och på helger.

Stressen började snart att ta ut sin rätt. På kaféet hade hon problem med ägaren som ofta var närgången. En dag hade en kund tafsat på henne. Alisa såg rött.

– Första tiden i Sverige ville jag inte att någon skulle röra vid mig. Jag var fortfarande rädd efter tiden i Ryssland och jag litade inte på andra människor. När någon rörde vid mig kunde jag reagera av ren reflex och smälla till personen.

Till slut blev hon tvungen att sluta på kaféet. Om det berodde på utbrottet är hon inte säker på i dag, men hon tror sig veta. Efter att ha förlorat jobbet stod hon utan försörjning och kunde inte bo kvar hos sin klasskompis. Hon var tvungen att hitta ett nytt boende.

Några dagar senare ringde hennes mamma från Ryssland. Hon föreslog att Alisa skulle bo hos en annan bekant till henne i södra Sverige, men Alisa ville inte. I Stockholm hade hon hela sitt liv. Bara tanken på att bryta upp igen var nästan ohanterlig.

En kväll, medan hon väntade på en taxi, började hon att gråta. Då kom det fram en kvinna som frågade hur det var fatt. Alisa berättade hela sin historia för henne.

– När jag var klar bad hon mig att vänta och gick iväg. Sedan kom hon tillbaka med sin man och sa att jag kunde få bo hemma hos dem om jag ville. Jag trodde inte att jag hade hört rätt, jag bara gapade. Jag tackade självklart ja och följde med dem på en gång.

Alisa fick bo hos ett rikt par i Stockholm som gav henne, inte ett rum, utan en hel våning att bo i. Hon behövde inte betala någonting. Allt hon behövde göra var att hjälpa till med att städa i huset. Första gången i sitt liv hade hon upplevt medmänsklighet.

– Från och med den dagen hade jag en annan syn på livet. Det var som att en helt ny värld hade öppnat sig för mig. Jag var så tacksam, berättar hon.

När Alisa var 17 år hade hon fått två avslag på sina ansökningar om uppehållstillstånd i Sverige. Ovissheten kunde ha brutit ner henne, men hon säger att den i stället gav henne en kick som varade hela hennes ungdom. Hon ansträngde sig för att få hjälp med sitt ärende och sysselsatte sig med jobb och skolarbete för att kunna tänka på annat.

– Varje gång jag fick ett brev eller ett samtal från Migrationsverket var det som att hjärtat slutade att slå. Jag blev alldeles skakig och visste inte vad jag skulle ta mig till.

När Alisa även fick ett avslag hos Utlänningsnämnden, som var sista instansen för att överklaga, blev hon i stället förbannad. Hon frågade den svartarbetande advokaten om telefonnumret till Utlänningsnämnden och ringde sedan dit själv.

– Jag berättade vilket ärendenummer jag hade och sa att jag gärna ville ställa några frågor. Kvinnan i telefonen sa att hon var förvånad över vilken bra svenska jag pratade.

Samtalet hade bara tagit några minuter, men det lämnade Alisa med flera frågor. Varför trodde kvinnan på Utlänningsnämnden att Alisa pratade dålig svenska? Hon hade trots allt bott i Sverige nästan halva sitt liv. Hon var svensk i själ och hjärta.

Efter bara två veckor ringde Utlänningsnämnden tillbaka igen. Alisa hade fått permanent uppehållstillstånd i Sverige. Inom henne brottades två känslor på samma gång.

– Jag kände en enorm lättnad, men samtidigt var jag arg för jag insåg att advokaten hade stjälpit mig under all denna tid. Hon hade talat till min nackdel.

PERSONPORTRÄTT

I dag känner Alisa ingen ovisshet längre. Hon bor i Stockholm med sin sambo och har just tagit en examen som sjuksköterska. I framtiden vill hon gärna vidareutbilda sig inom akutsjukvård och köra ambulans. Spänningen och ansvaret lockar henne.

– Jag lärde mig att köra tidigt och har alltid älskat bilar. Att få hålla på med något jag tycker om och samtidigt hjälpa andra människor skulle passa mig perfekt.

Ibland tänker hon tillbaka med sorg på allt som varit, men hon har för längesedan valt att bryta banden med de människor som sårat henne. Hon kommer förmodligen aldrig att ta kontakt med sina halvsyskon eller med sin biologiska mamma. Än mindre med sin styvpappa som hon avskyr mer än någon annan. I dag vet hon inte var de är.

– Mitt förflutna har blivit mer som en drivkraft. Åren i Ryssland gav mig ett jävlar anamma. Ingen ska få sätta sig på mig! Inga pojkvänner eller myndigheter. Och åren här i Sverige har lärt mig att kämpa för mina mål, att ta vara på mig själv, säger Alisa.

Alisa heter egentligen något annat.

Arbetsrapport

Jag ville skriva om flyktingfrågor. Först var jag intresserad av EU:s flyktingpolitik och tänkte mig ett utlandsreportage och en granskning. Verkligheten hann i kapp mig och jag insåg att jag inte skulle ha vare sig råd eller tid med ett så stort projekt. Tillsammans med min handledare diskuterade jag därför möjligheten att skriva om flyktingar i Sverige.

Min handledare var sedan tidigare insatt i debatten om de ensamkommande barnen. Självt hade jag läst om frågan i tidningar och kände till att det fanns problem med barn som försvinner spårlöst från boenden i Sverige. Jag valde ämnet därför att jag har svårt att förstå och acceptera att de redan utsatta får det ännu sämre.

Syfte

Jag har med detta projektarbete velat berätta om de ensamkommande barnen i Sverige. Mer precist har jag försökt att beskriva hur mottagandet av dessa barn har förändrats i Sverige, och varför den har gjort det. Jag har fokuserat på konflikten om vem som bär ansvaret för barnens väl och ve. Vilka problem har funnits de senaste åren? Hur är det i dag?

Research

Inledningsvis fick jag hjälp med kontakter och infallsvinklar av min handledare. När jag själv satte mig in i ämnet hittade jag andra personer att kontakta. Jag började med att läsa vad som skrivits tidigare om ämnet. I mediearkivet sökte jag på ”flyktingbarn”, ”försvunna flyktingbarn”, ”ensamkommande” och ”Carlslund”. Jag använde liknande sökord på Migrationsverkets, Röda Korsets och Rädda Barnens webbplatser.

En lyckad ingång till arbetet var att följa med de volontärer från Röda Korsets Ungdomsförbund som besöker ensamkommande barn ungefär en gång i veckan. Förutom att det gav mig flera personer att intervjua var det också väldigt trevligt. Ungdomarna på gruppbonden Villa Viktoria var helt underbara människor att träffa.

Form och vinkel

Dispositionen är tänkt så att reportaget fokuserar på mottagandet av barnen och hur detta har förändrats de senaste åren. Personporträttet zoomar in och ger en närbild av en

människa som i ung ålder flytt ensam till Sverige och som i dag lever här. Faktaartikeln ger en nödvändig bakgrund till ämnet och nyhetsartikeln fokuserar på det som är aktuellt.

Från början ville jag ha de utsattas perspektiv, det vill säga barnens, men det var inte helt lätt. Några av ungdomarna på Villa Viktoria har bara hunnit lära sig några enstaka meningar på svenska och intervjuer blev omöjliga. Alla ungdomar vill inte heller prata om sitt förflutna. Dels tycker de att det är jobbigt, dels har de fått höra av sina gode män att de måste vara försiktiga när de pratar med journalister eller andra nyfikna.

Så långt det varit möjligt har jag skildrat problemen ur barnens perspektiv, men det är också flera personer från myndigheter och större organisationer som kommit till tals.

Etiska problem

Att veta vad som är känsliga uppgifter och utelämna dem. Ensamkommande barn lever ofta med trauman och en stor ovisshet. Om de inte har fått uppehållstillstånd har de också en pågående asylprocess, och den kan påverkas av uppmärksamhet i medier. Därför är det oerhört viktigt att en journalist respekterar dessa ungdomars personliga integritet. Om de vill vara anonyma har de enligt min åsikt en absolut rättighet att få vara det.

Jag har brottats med denna problematik under arbetets gång. En person har intervjuats under förutsättning att hennes identitet förblivit anonym. Och jag har undvikit att ställa frågor om pågående asylprocesser och om ungdomarnas bakgrunder. Mina frågor har i stället handlat mer om livet i dag och om framtiden.

Citatkontroll

Alla intervjupersoner har från första stund varit på det klara med att jag läser journalistik vid Södertörns högskola och att jag jobbar med en artikel. Efter intervjuerna har jag bett om e-postadresser eller telefonnummer för att kunna göra citatkontroller. Särskilt i fallet med den anonymiserade intervjupersonen har detta varit viktigt.

Alla intervjupersoner har fått sina citat mejlade till sig. Ungefär hälften av dem har svarat och antingen godkänt citaten eller haft synpunkter på dem. De personer som inte har svarat har jag inte sökt upp igen för ett godkännande, men skulle de höra av sig skulle jag naturligtvis ta åt mig av vad de har att säga.

Källor

Intervjupersoner

Abera, Meron, asylsökande Villa Viktoria
Ayoub, Magda, tidigare god man, riksdagsledamot (kd)
Berglind, Dick, språklärare Tyresö gymnasium
Brendler Lindqvist, Monica, psykolog Rädda Barnen
Hast-Markkula, Catharina, barnfrågor Migrationsverket
Kämpe, Laina, asylfrågor Sveriges Kommuner och Landsting
Lindberg, Elisabet, personal Villa Viktoria
Lindbom, Åsa, integrationsfrågor Sveriges Kommuner och Landsting
Magnusson, Ronnie, utredare Migrationsverket
Marouf, Khabat, personal Villa Viktoria
Moci, Armando, asylsökande Villa Viktoria
Niknafs, Kevin, asylsökande Villa Viktoria
Niyonsaba, Joselyne, asylsökande Villa Viktoria
Olsson, Lars, jurist Rädda Barnen
Slättorp, Maria, volontär Röda Korsets Ungdomsförbund
Talal, Ishamil, asylsökande eget boende
Alisa, anonym tidigare asylsökande
Temuri, Ramtin, asylsökande Villa Viktoria
Widberg, Britt-Lis, flyktingsamordnare, Tyresö kommun

Skriftliga källor

Holmberg, Barbro, ”Så kan smuggling av barn stoppas”, debattartikel i GP 2006-05-17
Holmberg, Lotta, ”Barnen som gud glömde”, debattartikel i Mana 2002-11-04
Vestin, Sanna, ”Flyktningboken – Från Duvemåla till Fort Europa”, (2002), Ordfront
”Att möta de ensamkommande barnen”, (2004), Rädda Barnen
”Vem tar ansvar för de ensamkommande flyktningbarnen?”, (2005), Rädda Barnen
”Jag vill bli som Kofi”, (2006), Rädda Barnen
”Avvikna BUV 2001-2005 körningsdatum 2005-06-28”, statistik Migrationsverket
”Sista avvikna BUV 2005”, statistik Migrationsverket
”Barn avvikna 2001-2005”, kommentar Migrationsverket